

Burgerparticipatie in Klimaatadaptatie

Deelrapport 1B: Living Lab vergelijkingskader

Conceptrapport ten behoeve van consortiummeeting 16 april 2020

Ten behoeve van jaar 1 zijn de volgende rapporten geschreven:

Fysieke analyses	Sociale analyses
Rapport 1A Living Labs en Climatecafe	Rapport 1B Living Lab vergelijkingskader
Rapport 2A Meten van microklimaat	Rapport 2B Belevingsonderzoek extreem weer

Consortium

HZ University of Applied Sciences
Hogeschool Rotterdam
Hogeschool Van Hall Larenstein
Hanzehogeschool

Gemeente Vlissingen
Gemeente Middelburg
Gemeente Rotterdam
Gemeente Leeuwarden
Gemeente Groningen
Wetterskip Fryslân
Waterschap Noorderzijlvest

Introductie

Het onderzoek wordt uitgevoerd in 10 living labs waarin een participatieproces op buurtniveau wordt doorlopen. Hierbij worden verschillende benaderingen uit de burgerwetenschap toegepast. Professionals en bewoners voeren samen metingen uit (participatieve monitoring), verzamelen gegevens over fysieke en sociale kwetsbaarheid (ClimateScan) en werken een lokale aanpak uit (Climatecafe / co-creatie workshops). De werkwijzen worden via een **living lab vergelijkingskader** gemonitord, geëvalueerd en aangescherpt.

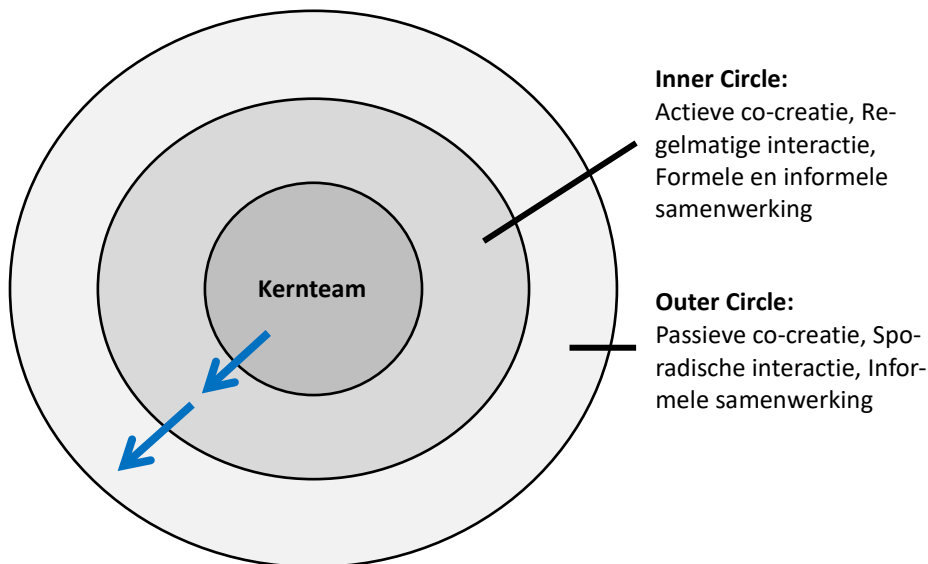
In deze memo wordt het vergelijkingskader toegelicht en een eerste reflectie gegeven op de resultaten en uitkomsten. Uiteindelijk willen we met deze inzichten professionals van gemeente en waterschappen ondersteunen bij het op een effectieve wijze betrekken en activeren van bewoners bij het klimaatbestendig maken van hun straat of buurt (deelvraag 3).

Living Labs

In het project Burgerparticipatie bij klimaatadaptatie zijn in totaal 11 Living Labs gevormd:

- Groningen: Paddepoel Noord en Paddepoel Zuid
- Leeuwarden: Stiens en Cambuursterpad
- Middelburg: Magistraatwijk en Sint Jansgebied
- Rotterdam: Bloemhof, Reijenoord en Liskwartier
- Vlissingen: Vredenhof Zuid en Oude Binnenstad (niet meegenomen in de analyse)

De Living Labs zijn opgezet vanuit het projectteam, bestaande uit gemeente, waterschappen en hogescholen, deze initiatiefnemers noemen we het kernteam. Daarnaast is in het 1ste jaar van het onderzoeksproject gewerkt aan het uitbreiden van de Living Lab deelnemers (Inner Circle) om er voor te zorgen dat alle vier de O's (Overheid, Ondernemers, Onderwijs & onderzoeksinstituten, Onze samenleving) participeren in het Living Lab. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Figuur 1: Opbouw van een Living Lab

Deelnemers die aansluiten bij het Living Lab zijn met name woningcorporaties, wijkverenigingen en bewonersinitiatieven. Daarnaast zijn er twee basisscholen die deelnemen aan het Living Lab (Groningen, Middelburg). Op dit moment zijn bij drie Living Labs ondernemers betrokken, het gaat om winkeliers of horeca ondernemers.

Vergelijkingskader Living Labs

De Living Labs werken aan de hand van het 5-level framework, waarbij ieder Living Lab definieert (A) hoe het systeem er uit ziet; (B) welk doel het Living Lab nastreeft; (C) welke strategie er gehanteerd wordt; (D) welke acties daaruit volgen; (E) welke ondersteunende middelen er nodig zijn. Deze verschillende kenmerken zijn onderverdeeld in vijf categorieën en vormen een basis voor het vergelijken van de Living Labs:

- Systeem level: type wijk, kenmerken, uitdagingen, lopende projecten, aanwezige kennis (zie ook Rapport 1A Living Labs en Climatecafe);
- Succes level: doel van LL, doelgroepen, aansluiting bij beleid;
- Strategie level: aansluiting van de 4 O's, selectie passende co-creatie vormen;
- Acties level: belevingsonderzoek (nulmeting), bijeenkomsten, verschillende vormen van monitoring en ontwerp (zie ook rapporten 2A Meten en 2B Belevingsonderzoek);
- Tools level: inzet van ondersteunende middelen en instrumenten die ingezet worden in Climatecafes (zie rapport 1A Living Labs en Climatecafe), bijvoorbeeld Adaptation Support Tool.

Eerste reflectie

Systeem level:

- Er is ruime diversiteit in de LL's: van dorp tot echte stadswijken met veelvoudige sociaal economische problemen (zie ook Rapport 1A Living Labs)
- Uit de fysieke uitdagingen in de living labs blijkt dat de problematiek van wateroverlast gekend is door de gemeenten en andere betrokkenen uit de living labs. Het is voor wateroverlast bekend wat en waar knelpunten zijn en ook hoe dit aangepakt kan worden. Het is ook relatief duidelijk waar welke verantwoordelijkheden liggen. Voor hitte en droogte is er veel minder bekend over de problematiek op microniveau. Er is minder (gedetailleerde) data beschikbaar en mede daardoor ook minder bekend wat effectieve maatregelen zijn. Zeker ten aanzien van hitte is ook minder duidelijk hoe de verantwoordelijkheden liggen.
- In veel LL's spelen sociaal economische uitdagingen, zoals armoede en een hoge vergrijzingsgraad.

Succes level:

- Doelen verschillen over LL's, maar centraal staan bewustwording, betrokkenheid, draagvlak en kennis van burgers rond klimaatverandering en adaptatie. In de Groningen en Rotterdam lijkt men verder te gaan: zicht op adaptatieplannen per wijk. Opvallend is dat gemeenten vooral haakjes zoeken om KA bij 'aan te haken'. Bijvoorbeeld: leefbaarheid in de wijk. De haakjes worden bepaald door doelgroep, fysieke en sociaal economische uitdagingen en verschillen daarom per wijk.
- Er is een enorme verscheidenheid aan specifieke doelgroepen genoemd, die het living lab in de outer circle wil bereiken, zoals huurders, winkeliers, verzorgingstehuizen, basisschoolkinderen, jongeren, bewoners m.b.t. aanleg warmtenet.

Strategie level:

- Indruk bestaat dat KA over het algemeen niet aansluit bij prioriteiten van burgers. KA moet daarom worden gezien in brede context van 'een leefbare en groene buurt'.
- Implementatie van KA maatregelen vooral ook in samenhang met andere initiatieven, zoals leefbaarheid, groen en energiebesparing en -transitie.
- Prioriteit KA varieert per gemeente c.q. wijk. Omgevingsvisies in het kader van de omgevingswet kunnen belangrijke rol spelen.

- Participatie: er is een goede basis gelegd in LL, vooral samenwerking gemeenten, wijkvertegenwoordigers etc. en hogescholen. Alle 4 O's aangehaakt, maar overheden en onderwijs (het consortium) zijn dominant. Versterking van aanhaken ondernemers en bewoners in tweede jaar. (vraag is hoe de gemeenschappen te behouden na afronding project).

Actie level:

- Activiteiten: nul metingen (belevingsonderzoek) en wijkanalyses zijn overal uitgevoerd. In Zeeland, Rotterdam en Groningen zijn ook additionele metingen (fietsmetingen etc.) verricht (Climatescans).
- Interviews en bijeenkomsten met bewoners zijn gepland voor komende maanden, maar vanwege de Corona-matregelen is nog niet duidelijk wanneer c.q. hoe deze kunnen plaatsvinden..
- De Visual Problem Appraisal (VPA) training is gestart. Studenten worden getraind in het maken van korte films, waarbij ze bewoners interviewen over de 'lente tuin'. De VPA films dienen als leerinstrument voor probleem analyse, sociale dialoog en het ontwikkelen van beleid en ondersteunt daarmee een gezamenlijk ontwerp voor een klimaatbestendige wijk.

Tools level:

- In alle Living Labs zijn weerstations geplaatst.
- In het voorjaar van 2020 worden temperatuursensoren (10 per Living Lab) uitgedeeld aan bewoners. De sensoren meten gedurende 4 maanden de temperatuur in huis.

Voorlopige conclusie:

Klimaatadaptatie staat niet op zich, maar moet integraal en via co-creatie worden opgepakt met andere thema's in de wijk. De kunst is om het 'geschikte haakje' te vinden om klimaatadaptatie bij aan te haken.

